בסיעתא דשמיא

רוממות

גליון 538 שנה י"ב

פרשת וישלח תשפ"ז

גליון שבועי לבני התורה

רוממות ההלכה

בירורי הלכה

הגאון רבי יהודה ויסנברג שליט"א

רבינו מרן עמוד ההוראה
הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א

שו"ת בעניני חנוכה

ש. דירה בקומת קרקע בבנין מגורים שמפתח הדלת של הדירה יראו את הנרות מרה"ר האם יוצאים בזה לכו"ע?

ת. לא מיבעיא לחזו"א שפשוט שזה המקום הנכון להניח את הנרות, אלא אפילו לדעת מרן הגרי"ש שסובר שצריך להניח בפתח הבנין, יוצאים בזה לכתחילה.

ש. בעל שחוזר הביתה על דרך משל שעתיים אחרי השקיעה ועדיין יש הרבה אנשים ברחוב כיצד ינהג לגבי נרות חנוכה?

ת. יש לחשוש לשיטת הרמב"ם שאחרי חצי שעה מהשקיעה לא יוצאים י"ח נ"ח, ולכן ימנה את אשתו שליח להדליק נ"ח או אחד מבניו הגדולים. [וכאשר חזרתי ושאלתי אם לאשתו לא נעים להדליק האם יש מקום להקל בזה, רבינו שליט"א אמר בפסקנות לא להקל בזה]

ש. זוג נשוי שמתארחים בשבת חנוכה אצל ההורים היכן ידליקו במוצש"ק?

ת. בשלמי תודה מובא שהחזו"א הורה שע"מ שיוכל להדליק במוצ"ש אצל ההורים צריך לישון שם ולמחרת לאכול שם ארוחת בוקר.

מאידך אאמו"ר זצ"ל הורה שיכול להדליק אצל ההורים ומספיק שיתעכבו במוצ"ש כמו שעה.

וכשחזרתי לשאול כיצד להורות למעשה רבינו שליט"א אמר שנראה שאם גרים קרוב ודאי עדיף שיחזרו מיד לביתם במוצ"ש ולהדליק שם. ואם לא שידליקו אצל ההורים ויאכלו שם מלווה מלכה.

ש. בישיבה שבנויה כקמפוס שמוקפת גדר ויש בה בנין אחד לפנימיה, ויש אברכים מהקהילה שגם עוברים בקמפוס. מה מקום ההדלקה לפי מרן הגרי"ש בפתח הפנימיה או בפתח הקמפוס?

ת. בפתח הפנימיה, פתח הקמפוס לא מתייחס לבחורים.

ש. האם לפי החזו"א פתח הפנימיה דינו כפתח ביתו?

ת. החזו"א הגיע פעם לפנימיה בישיבת סלבודקה ואמר שלא, כיון שרק החדר מיוחד לבחור ולא המסדרון, ולכן לדעתו יש להדליק בפתח החדר למסדרון. [וכמובן אך ורק אם הישיבה מאשרת להדליק שם ואין שם סכנה].

ש. מה הטעם שמרן הגרי"ש הורה לרבינו שליט"א להדליק בחלון ולא בחוץ?

ת. מפתח הבנין לא רואים מרה"ר, ולגבי תחילת השביל לחצר אמר הגרי"ש; שכיון שאין שום גדר או היכר להפריד בין החצר (של רבינו שליט"א) לחצר של השכנים של הבית הסמוך זה לא ניכר שזה חצירו ולכן אינו מקום הדלקה.

ש. מי שמדליק מפלג המנחה האם יכול לברך או לא? [בשער הציון מביא את החיד"א שאפשר לברך, אבל כבר הביא הגר"ש וואזנר זצ"ל בספר מבית לוי, שהחיד"א במקו"א חזר בו]

ת. לא, רק בערב שבת אנו מקדימים ומברכים.

ש. איזה מלאכה נוהגים בה הנשים איסור בזמן הדלקת הנרות?

ת. כמו חול המועד, ובישול מותר.

ש. השנה (תשפ"ז) שיום הראשון של חנוכה יוצא בערב שבת, האם בהדלקת נרות בבית הכנסת ניתן לברך שהחיינו, מאחר שכל שנה כתב המשנ"ב שמי שבירך בביכנ"ס שהחיינו יכול לחזור ולברך בבית בשביל בני ביתו, אבל כשכולם מגיעים מהבית אחרי ההדלקה, האם גם ניתן לברך שהחיינו?

ת. בשו"ת זרע אמת כותב שאפשר לברך שהחיינו, אבל המשנ"ב מביא מתשובה זו בשו"ת זרע אמת, והשמיט חלק זה של התשובה שיכול לברך שהחיינו אף שבירך לפני כן בבית, וניתן ללמוד מההשמטה של המשנ"ב שלא נקט שאפשר לברך, ואולי היה ניתן לבאר ולומר שהדלקה בביכנ"ס יש בזה מצוה נוספת ותקנה של פרסומי ניסא ולכן שייך לברך שהחיינו על כך. ולמעשה גם אאמו"ר זצ"ל ומרן הגריש"א זצ"ל נקטו שלא לברך.

ש. האם אפשר להניח נר חנוכה על מעקה של מרפסת הפונה לרה"ר?

ת. אם המרפסת פתוחה אי אפשר להניח, ואם המרפסת סגורה, אפשר לעשות כן.

הדפסת הגליון נתרמה לזכות ולעילוי נשמת
האשה הצדקנית מרת **אסתר בת רחל זאדה** ע"ה
נלב"ע י"ח כסליו
הונצח ע"י נכדה ידידנו הטורח בנאמנות ובמסירות למען הדפסת הגליון מיום היווסדו ר' **יוסי זאדה** הי"ו

רוממות הפרשה

ממוסרי הפרשה

הגאון רבי **דוד גולדשטוף** שליט"א

שמא יגרום החטא

וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבָּקָר וְהַגְּמַלִּים לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת (לב, ח).

א] בגמ' ברכות (ד, א) איתא: כתיב: "וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ", וכתיב: "וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד", אמר, שמא יגרום החטא'. כלומר, שמחמת החטא יבטל הקב"ה הבטחתו.

ויש לעיין, שהרי יעקב מעיד על עצמו שלא חטא, כמו שנאמר (לעיל פסוק ה) "כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן גַּרְתִּי", ופירש **רש"י** 'גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים'. עוד יש לעיין, למה חשש מהחטא, יעשה תשובה ויתבטל החטא. ועל כרחך צריך לומר שחשש שמא חטא ולא ידע מכך.

והנה מילת 'חטא' יש לה שלשה פירושים. האחד, שעובר על רצון הַמְצַוֶּה, כנאמר (בראשית לט, ט) "וְחָטָאתִי לֵאלֹקִים". השני שמחטיא את המטרה, כנאמר (שופטים כ, טז) "קֹלֵעַ בָּאֶבֶן אֶל הַשַּׂעֲרָה וְלֹא יַחֲטִא". והשלישי שמחסיר מעצמו, כנאמר (מלכים א' א, כא) "וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים", ופירש **רש"י** 'חסרים'.

וכבר ביארנו שבלשון הקודש כשישנם כמה מובנים למילה, כולם משמשים יחד. וכן החטא, תחילתו בכך שעובר על רצון ה' יתברך, המשכו שנחסר על ידי כך ממעלתו, וסיומו שמחטיא את הדרך, כנאמר (תהלים לו, ה) "יִתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב". מעתה, כיון שהחטא גורם להחטאת הדרך ולחסרון, א"כ היה ליעקב להרגיש בכך ולעשות תשובה, ולמה פחד.

למדנו, שבתחילת הדרך, אין האדם מרגיש בחטא דק, ואפילו הגדול שבגדולים, וכמו שאמר יעקב (במד"ר יט, לב) 'שמא נתלכלכתי אצל לבן בכלום'. ובאותו 'כלום' לא הרגיש.

וזהו הביאור במעשה ברבי אליעזר (ברכות כח, ב) שבכה קודם שמת, מפני ששני דרכים לפניו, של גן עדן וגיהנם, ולא ידע באיזו מוליכים אותו'. והיינו שהכיר בעומק הדין, ודווקא משום גודל מעלתו, חשש שמא יגרום החטא עד כדי שיגיע לגיהנם, כי ככל שהאדם גדול יותר כך פגימת מעשיו גבוהה יותר כנאמר (תהלים נ, ג) "וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה מְאֹד".

ועל כן כשביקשו תלמידיו: 'רבינו, ברכנו'. אמר להם: 'יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם'. והיינו שברכם ביראה מהחטא, המצילה את האדם מיום הדין והתוכחה.

ב] והנה להלן (פסוק יב) נאמר: "הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו, כִּי יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל בָּנִים". וביאר **הפנים יפות** (דברים ז, יח), שכיון שהרגיש יעקב שהוא פוחד מעשו, על כן חשש ממנו.

והנה כתוב (משלי י, כד) "מְגוֹרַת רָשָׁע הִיא תְבוֹאֶנּוּ", ופירש **רש"י**, 'מה שהוא ירא, יבוא לו', וכתב הגר"א 'שהרשע מתיירא מהעבירות

1. מעובד מתוך כתביו.

המשך בעמוד 2

הודעת מערכת

ניתן לקבל לפי בקשה בכתובת מייל המערכת
את המאמרים המלאים של רבינו ה"דרכי שמואל" זיע"א
לפרשת וישלח - **"וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ" \ יִשְׂרָאֵל וִישֻׁרוּן**
כעת בעריכה נוספת מחודשת ומבוארת באופן הראוי להיקבע עלי ספר - "לב שמואל"
וכן את המאמרים לפרשיות; קרח, חוקת, בלק, פנחס, מטות-בין המצרים, דברים-חזון, שבת נחמו, עקב, ראה, שופטים, כי תצא-אלול, כי תבוא-אלול, נצבים-סליחות, האזינו-שובה, חג הסוכות, בראשית, נח, לך לך, וירא, חיי שרה, תולדות, ויצא, וישלח, אשר יו"ל לעת עתה

◇◇◇

בהזדמנות זו נבקש מכל מי שיש בידו הערות והארות תיקונים והוספות
על כל מאמרי ודברי רבינו שהופיעו בגליון
לשולחם למייל המערכת: b264464@gmail.com
וחפץ ד' בידינו יצלח להעמיד הדבר על מתכונתו הראויה

הוקדש ע"י ידידנו הרב הגאון רבי **שמואל הרשלר** שליט"א
ר"מ ישיבת "שירת התורה" ירושלים
בן הגאון הגדול רבי **יהודה אריה הרשלר** זצוק"ל
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בהולדת הנכד שיחי' בשעטומו"צ
בן לחתנו הרה"ג רבי **ישראל מאיר כהן** שליט"א
בן הרב הגאון רבי **שלמה זלמן כהן** שליט"א
שיזכו להכניסו בבריתו של אאע"ה בעיתו ובזמנו
לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

הוקדש ע"י ידידנו הרה"ג רבי **יצחק קרשינסקי** שליט"א
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בהולדת בנו שיחי' בשעטומו"צ
שיזכו להכניסו בבריתו של אאע"ה בעיתו ובזמנו
בעז"ה בשב"ק זו פרשת וישלח בביהמ"ד בני הישיבות רחוב מעוז 1 רמות א' ירושלים
ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל
***
ולעילוי נשמת זקנו שר התורה והיראה גאון הענוה עמוד האש שלפני המחנה
רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
רבי **אשר** ב"ר בנימין זאב **הכהן דויטש** זצוקללה"ה
נלב"ע ט"ו כסליו תשפ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת האשה החשובה והצדקנית
מרת **עלקא סעריל קרלינסקי** ע"ה
בת הגאון רבי **אברהם רפפורט** זצ"ל דיין בד"צ לונדון
נלב"ע כ"ד כסליו תשנ"ט ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בניה ידידנו החשובים הרבנים הגאונים שליט"א

הוקדש ע"י ידידנו הרב הגאון רבי **יחזקאל הכהן ארנטרוי** שליט"א
ראש כולל יד התורה פ"ת
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
באירוסי בנו החתן המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה
הבה"ח **שלמה הכהן ארנטרוי** ני"ו
מבחירי ישיבת גרודנא
עב"ג הכלה המהוללה תחי'
בת הרב הגאון רבי **הלל דיסלר** שליט"א
שיזכו לקשר של קיימא ולבנות בית נאמן בישראל
כשאיפתם הטהורה בדרך ישראל סבא
בנחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב
לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל

לעילוי נשמת הרב הגאון
רבי **אליהו** ב"ר יעקב ירוחם **קצנלבוגן** זצ"ל
נלב"ע כ"ד כסליו תש"ע
ולעילוי נשמת המגיד הירושלמי גודר גדר ועומד בפרץ
הגאון הצדיק רבי **שלום מרדכי** ב"ר יצחק הכהן **שבדרון** זצ"ל
נלב"ע כ"ב כסליו תשנ"ח ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בני המשפחה שליט"א

לעילוי נשמת
הר"ר **צבי** ב"ר יעקב משה **יעגער** זצ"ל
תלמיד מובהק למרן **הגר"א קוטלר** זצוק"ל
וממקימי עולה של תורה בטהרתה במדינת אוסטרליה
נלב"ע כ"ד כסליו תשע"ח
הונצח ע"י משפחת נכדו המסור בלו"נ למען בני התורה בעיר בית שמש
ידידנו הרה"ג רבי **משה הרמן** שליט"א

לעילוי נשמת
הגה"צ רבי **יצחק זאב** ב"ר אברהם יוסף **מינצר** זצ"ל
נלב"ע כ"ב כסליו תשס"ה
הונצח ע"י נכדו ידידנו שלוחא דרבנן הרה"ג רבי **בנימין** בהגאון הגדול רבי
חיים דוד **מינצר** שליט"א

לעילוי נשמת המחנכת הדגולה
הרבנית הצדקנית והחסודה
מרת **חנה** בת רחל **איפרגן** ע"ה הי"ד
אשת הרה"ג רבי **שמעון איפרגן** שליט"א
אשר נעקה"ש בידי ימ"ש בדרכה לחינוך בנות ישראל
י"ז כסליו תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י חתנה ידידנו הרה"ג רבי **דוד בן שמעון** שליט"א

הוקדש ע"י ידידנו הרה"ג רבי **בנימין יפה** שליט"א
חתן ידידנו הרה"ג רבי **רפאל קרוסקל** שליט"א
רו"מ מוסדות "תקוה" אודסה-רומניה-ישראל
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בהולדת בנו ני"ו בשעטומו"צ
שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

הוקדש ע"י ידידנו הרב הגאון רבי **אביגדור ורשנר** שליט"א
מראשי כולל "רצופות" חשמונאים
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בנישואי בתו הכלה המהוללה תחי'
עב"ג החתן המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה
הבה"ח **ישראל שלום לוריא** ני"ו
מבחירי ישיבת כנסת יצחק-חדרה
בן הרב הגאון רבי **שלמה זלמן לוריא** שליט"א
מרבני ישיבת חדרה ק"ס
אשר תתקיים ביום א' אור לכ' כסליו באולם נאות השמחה מודיעין עילית
יתן ד' ויזכו לבנות בית נאמן בישראל
כשאיפתם הטהורה בדרך ישראל סבא
בנחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב
לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

לעילוי נשמת
מנהלה הרוחני של ישיבת כנסת ישראל - חברון
למעלה מיובל שנים
הגאון הצדיק והחסיד
רבי **צבי זאב** בן הגה"צ רבי אברהם נח **פאלי** זצוק"ל
נלב"ע כ' כסלו תשס"ו ת.נ.צ.ב.ה
הונצח ע"י נכדו ידידנו הרב הגאון רבי **אשר פאלי** שליט"א
ר"מ ישיבת מעלות התלמוד מו"ע

לעילוי נשמת דו"ז
רבי **בנימין אהרן** ב"ר יוסף אייזיק **סמסון** ז"ל
נלב"ע י"ח כסליו תשפ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י אחייניו שליט"א

לעילוי נשמת
הר"ר **יהודה** בן חנה **כהן סקלי** ז"ל
נלב"ע כ' כסליו תשפ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידנו הרה"ג רבי **יעקב כהן סקלי** שליט"א

רוממות ד־הלכה

נושא בפרשה

הרב **יעקב ליינר**

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר" (לב, כה)

ממונו חביב עליו – ב'לא תעשה'

איתא בגמ' (חולין צא, א) 'ויותר יעקב לבדו, אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם, וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל'.

כתב **הרמ"א** (או"ח תרנו, א) 'מי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, א"צ לבזבז עליה הון רב, ודוקא מצות עשה, אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור'. וכן **ברמ"א** ביו"ד (קנז, א).[1]

וכתב **הב"ח** (או"ח סו"ס תרנו) דקשה ע"ז מד' הגמ' (סנהדרין עד, א) 'אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך, לפי שיש אדם שחביב עליו ממונו מגופו, לכך נאמר בכל מאודך'. והתם בעבודה זרה קאמר דיהרג ואל יעבור, ומשמע דבשאר לא תעשה אין לו להפסיד כל ממונו. וי"ל דאדרבה משם ראיה, דאם לא כן מאי קשיא למה נאמר בכל מאודך, הא איצטריכא ליה ללמד דדוקא משום עבודה זרה יפסיד כל ממונו ולא יעבור, אבל שאר מצות לא תעשה יעבור ולא יפסיד, אלא ודאי דאין חילוק. ולכך קא קשיא ליה למה נאמר בכל מאודך.[2]

והמהר"ם בן חביב בתוספת יום הכיפורים (יומא פב, א) כתב: אשמועינן קרא דאפי' ממונו חביב עליו מגופו חייב לבזבז ממונו כדי שלא יעבוד ע"ז, ומי שממונו חביב עליו מגופו דוקא בע"ז חייב לבזבז ממונו, אבל לקיים שאר מל"ת אינו חייב לבזבז ממונו שהוא חביב עליו מגופו, אמנם מי שאין ממונו חביב עליו מגופו בכה"ג חייב ליתן כל ממונו קודם שיעבור על מל"ת כמ"ש לעיל בשם הפוסקים ובהא דיש שממונו חביב עליו מגופו פשטא דמלתא משמע דיש מיעוט בני אדם שיש להם מדה זו".

והגר"ש קלוגר זצ"ל בספר החיים (תרנו) כתב: 'ומיהו מצד הסברא נראה כיון דמוכח בש"ס דהיכא דממונו חביב עליו מגופו יש סברא דזה עדיף מגופו, ואיצטריך קרא לרבות. וא"כ לפ"ז כיון דבכל לאוין אין חייב למסור נפשו, אין חיוב לבזבז ממונו היכא דממונו חביב עליו מגופו. ולא קאמר הר"ן רק בסתם בן אדם דגופו חביב עליו יותר בזה, אף דאין צריך למסור נפשו מ"מ ממונו מסברא יש לו לפזר. כן נראה לפע"ד נכון לדינא', עכ"ד. וחזר על היתרו **בשו"ת שנות חיים** (רנ) וכתב שם שיש לו כמה ראיות. ומסיים שם: 'והנה אח"כ עיינתי בספר כפות תמרים ר"א אומר אם נאמר בכל נפשך וכו', שם מבואר כדברי, דבכה"ג אינו מחוייב לפזר כל ממונו. ואמרת שישו בני מעי אם ספקות שלכם כך, ודאי שלכם עאכ"ו, וברוך ה' שהנחני בדרך אמת'.

אמנם האשל אברהם (בוטשאטש, סימן תרנו) כתב: 'מצאתי ספר קדוש נדפס מחדש ספר החיים כתוב בו מכיון שמה שאמרה הגמרא (ברכות נד, א) ובכל נפשך, מסירות נפש היינו בג' חמורות או לקידוש השם, גם ובכל מאודך למי שממונו חביב עליו יותר מגופו כן הוא גם במצות לא תעשה כבמצות עשה שיש שיעור הנ"ל בסמוך. והמחבר היה לפני עתה ואמרתי אליו דליתא. והאומר אנוס היה מחמת ממון אינו משים את עצמו רשע ואינו נאמן. והרי י"ל ממונו חביב עליו מגופו, ואסור להציל ממונו בממון חברו. ואמרתי אליו שפשיטא שממון חביב מגוף בטלה דעתו אצל כל אדם כלשון חז"ל (ברכות סא, ב) יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו, והוא אחד אולי מאלף.

כעת ראיתי בתוס' יום הכפורים שכתב להקל, אך פירש להדיא שרק כשהחביבות מצד פיקוח נפש והיינו שמאדך היינו נפשך, ומיושב דלא קשה ממה שאמרו (כתובות יח, ב) אנוסים מחמת ממון, כי שם רק כשבטוח בנפש היטב. אחר כך ראיתי בספר הפלאה שם כתב שני תירוצים, ובתירוץ השני מוכרע שאין קולא. אך גם לתירוצו הראשון לשם ג"כ אין נטיה ואין להקולא הנ"ל צד בשום אופן ואין חילוק רק הלכה כבשו"ע הקדוש סתם היטב.'[3]

המשך בעמוד 4

1. כתב ב**אמרי בינה** (דיינים סימן יט ד"ה והנה ז"ל): 'ביו"ד (סי' קנ"ז סק"ה) ב**ביאור הגר"א** זצ"ל דכתב דמשמע מדברי **מהרי"ו** דעל כל מנות ל"ת אינו מחוייב להוציא ממונו וקרא דבכל מאודך הוא בע"ז וחולק על **הר"ן**'.

2. **מרן הגרי"ש בקובץ תשובות** (ח"ג סימן כז) כתב: הא דכתב תו' ובכל מאודך, היינו דבעובד ע"ז בגלל הפסד ממון ביטל מ"ע דואהבת, אבל בשארי לאוי נהי דחייב למסור כל ממונו ולא לעבור מטעם דהלאו נאמר בכל גווני, מ"מ המ"ע דואהבת לא קאי רק בע"ז. אבל זה ודאי דאין שום הו"א דלאדם הזה יהי' מותר לעבוד ע"ז והמו"מ בגמ' הוא רק לענין המ"ע דואהבת.

3. כתב ב**תורה תמימה** (דברים פרק ו הערה כד) במש"כ ה**רמ"א** דכדי שלא לעבור על ל"ת צריך ליתן כל ממונו, וסתם הדברים ולא חולק בין עבירות עבודת כוכבים וגל"ע ושפ"ד לשארי עבירות כמו באונס הנפש. ומצינו בכ"מ שממונו של אדם היא חיותו, ועיין במג"א (רמח, טז) שאם חושש שיקחו לסטים בהמתו או ממונו ולא יהיה לו במה להחיות עצמו הוי כמו פקוח נפשות שדוחה את השבת, וא"כ אין סתמו הפוסקים דלעבור על ל"ת צריך ליתן כל ממונו. והנה עם כ"ד לדינא עדיין צ"ע.

רוממות ד־מעשים

פנינים ועובדות לשולחן שבת

משולחן המערכת

הצילני נא מיד אחי מיד עשו

כאשר **המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל** עלה לארץ ישראל, אחרי נדודיו עם ישיבת מיר לארה"ב, שאל אותו **מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל**: 'ילמדינו רבינו, איך זה שבכל הנדודים במצבים הכי קשים, לא עזבתם לרגע את הישיבה, ואילו בנסיונות של אמריקה קמתם ועזבתם...

את תשובתו של המשגיח הביא רבי שמואל בשיחה שנשא בישיבה: שמעתי ממרן המשגיח, כשבא לארץ הקודש מאמריקה, שם שהה תקופה קצרה לאחר דרך הנדודים הקשה והארוכה בחורבן ובגלות בפולין ובשנחאי, שבה נשא על כתפיו בגבורת נפש נשגבה ונפלאה את כל בני הישיבה הקדושה של מיר, ואמר אז שהרגיש שאמריקה גורמת לו הפסד רוחני, ואף שלא היתה לו בפועל שום שייכות לאמריקה, שהרי לא יצא מד' אמות של הלכה כלל. והסביר הדבר במשל, כשמונח בבית על השולחן בקבוק של יי"ש, לא ישתכר ממנו אלא רק השותה אותו בלבד, אבל במפעל תעשיה של יי"ש, גם הנמצא שם, אף שאינו שותה, משתכר, שעצם הריח החריף של היי"ש לבדו גורם לשכרות. גם באמריקה עצם האויר גורם הפסד וירידה...

והוא צולע על ירכו

מסופר על **מרן הגאון רבינו ה"שערי יושר", רבי שמעון שקופ זצ"ל**, שבימים כאשר כיהן כראש ישיבת ענף עץ חיים במאלטש, החלה להתפשט בקרב יהודי רוסיה רוח ההשכלה החדשה, שחדרה אליהם מארץ אשכנז, ורבים תבעו להנהיג בישיבה לימודי חול ולשלבם עם לימודי הגמרא והפוסקים. חלק מהצעירים נתפסו להשפעות מן החוץ והציעו בספרות פסולה, הציעו ונפגעו.

ניסה רבי שמעון להסביר לתלמידים מה חזקה ההשפעה השלילית שיושפעו אגב קריאתם והסתכלותם, ואמר: אפילו מי שסבור בצדק שמחוסן הוא מפני השפעה חיצונית, ולא יינזק, סופו לצאת נפסד! והא ראיה מפרשתינו, שנאבק יעקב אבינו עם שרו של עשו, והכתוב מעיד בו מפורש "ותוכל", אך מכל מקום סבל מתוצאות המלחמה ונשאר צולע על ירכו. ויתכן, הוסיף רבי שמעון שזה אחד מטעמי האיסור לאכול גיד הנשה, ללמדנו ולהזכיר תמיד, שבאף מקרה שהוא, אין ההתמודדות עם הסטרא אחרא מוסיפה בריאות.

מה היה שמו של המלאך

מרן הגה"צ רבי לייב חסמן זצ"ל, בעל "אור יהל", מביא בשם ספר קבלה קדמון שכאשר שאל יעקב את המלאך: "הגידה נא שמך", ענה לו המלאך: "למה זה תשאל לשמי", מכאן ששמו של המלאך הוא "למה זה תשאל לשמי". - שאל רבי לייב; הנה כידוע שמו של כל מלאך מרמז על מהותו ותפקידו, מדוע אם כן נבחר שם זה עבור שרו של עשיו.

את הדברים הסביר רבי לייב במשל: כפרי אחד הגיע בפעם הראשונה לעיר הגדולה, שוטט הכפרי נפעם ברחובותיה ועיניו לא שבעו ממראות הכרך הגדול. במהלכו הגיע לאולם חשוך שבו הקרינו 'שקופיות' על גבי הקיר. אנשים רבים ישבו והביטו בתמונות המוקרנות על הקיר. נכנס הכפרי והתיישב ביניהם. מסכנים - חשב הכפרי לעצמו מפני מה הם יושבים בחושך... מתוך רצון להיטיב עימם קם ממקומו ניגש אל קצה האולם והדליק את האור. לתדהמתו, מיד כאשר העלה את האור, נעלמה התמונה מעל גבי הקיר... מה איתך?! צעקו יושבי האולם - כבה מיד את האור, באור לא רואים מאומה! רק כאשר האולם חשוך מבחינים בתמונה.

זהו גם הסבר הכתוב - אמר רבי לייב, כאשר יעקב אבינו ניצח את שרו של עשיו אמר לו: "הגידה נא שמך", מהו סודו של היצר הרע המושך אחריו אנשים כה רבים ומפילם ברשתו. על שאלה זו ענה לו המלאך וגילה לעיקב את סודו: "למה זה תשאל לשמי" כוחי הגדול נובע מעצם זה שאנשים "יושבים בחושך" ואינם שואלים לשמי... לו היו "מדליקים את האור" היו מבינים כי כל מה שיש לי להציע להם הוא דמיון שווא ותעתועים...

מה קורה כשהגזירות עטופים ב'פוליטיקא'

על פגישת יעקב ועשיו איתא במדרש רבה בראשית (פרשה עה,יג) 'באותה שעה נשא יעקב את עיניו וראה את עשיו שהוא בא מרחוק ותלה עיניו למרום בכה ובקש רחמים מלפני הקב"ה ושמע תפילתו והבטיחו שהוא מושיעו מכל צרותיו'.

אמר על כך **הגאון הגדול רבי שלמה היימן זצ"ל** (יא"צ י"ז כסליו): אפשר לומר הביאור כי פעמים בא עשיו אל יעקב מקרוב ר"ל בידיו ידי עשו, ופעמים שעשיו בא מרחוק הוא עושה חוקים כאלה במדינה עד שממילא נעשה יעקב עני, ואז יותר גרוע שאין מרגישים לעשות תשובה ותפילה, שגזרותיו מעוטפים בפוליטיקא...

במסוה צדיק יכולים להרע יותר

עה"פ "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר", פירש **רש"י** בב' אופנים, ויאבק שהיו מעלים עפר ברגליהם ע"י נענועם, לשון אחר ויאבק ויתקשר, ובגמ' חולין גם איתא שני פשטים אם כצדיק נדמה לו או כעכו"ם נדמה.

אמר על כך **הגאון הגדול רבי שלמה היימן זצ"ל** (יא"צ י"ז כסליו): דבר זה יורה לנו שלפעמים במסוה צדיק או אוהב יכולים יותר להרע לעם ישראל, יותר מבלא מסוה. הצדוקים הרעו יותר מהמתינים, כמו הציונים והמזרחים. הראשונים לא יפעלו כמו האחרונים במסוה הארתדוכסיה.

רוממות ד־פרשה

ממוסרי הפרשה

המשך מעמוד 1

שבידו, והעבירה עצמה משלמת לו'. ולפי זה הוא טבע שחקק הקב"ה בעולם, וא"כ אף הצדיק המפחד ראוי שיהיה לו כך.

אמנם דקדק הכתוב בלשונו 'מגורת רשע', ולא נאמר 'מגורת אדם', ללמד שאינו כלל בכל אדם אלא רק ברשע. וביאור הדברים כמו שכתב **בזוהר הקדוש** (ח"א יא, ב) שישנם שתי יראות, הטובה היא (משלי יט, כג) "יִרְאַת ה' לְחַיִּים", והשניה יראה רעה.

ומעלת 'היראה לחיים' מתפרשת בשני אופנים. האחד, שאף שהצדיק מפחד מהעבירות, אבל באמת לא חטא, ואין עבירה שתשלט לו. והשני, שאף כשיש בידו עוון, מכל מקום מחמת הפחד הריהו שב בתשובה. ואף שאינו יודע במה חטא, כמבואר, אך עצם הפחד התוקף אותו מראה לו כי התרחק מקב"ה במידת מה, כמבואר בפנים יפות, ועל כן עושה תשובה על שנתרחק מקב"ה בפחדו, וחוזר ומתקרב, והיא "יִרְאַת ה' לְחַיִּים".

מעשי אבות סימן לבנים

וַתֵּצֵא דִינָהּ בַּת לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לִרְאוֹת בִּבְנוֹת הָאָרֶץ (לד, א).

א] כתב **רש"י** 'ולא בת יעקב, אלא על שם יציאתה נקראת בת לאה, שאף היא יצאנית היתה, שנאמר 'וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ'.

איתא במדרש (בר"ר עב, ה) ש'צפה הקב"ה שלא היתה כוונת לאה **אלא** לשם שמים', ומכל מקום למדו חכמים שבדקות היתה תביעה כלפי לאה, שלרום מעלתה נחשב שיצאה מגדרי הצניעות. ועל כן נאמר 'ותצא' ולא 'ותלך'. ואצל דינה התפתח הדבר יותר, עד שבאה לידי מעשה זה.

מאידך מצינו כן גם לטובה, כמו שאמרו במדרש (ב"ר עא, ה) 'לאה תפסה פלך הודיה, ועמדו הימנה בעלי הודיה, יהודה וכו', רחל תפסה פלך שתיקה, ועמדו כל בניה בעלי מסטירין וכו'.

[וזה היה עומק חכמתם להרע של היוונים, שגזרו 'כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל' (ב"ר ב, ד), והיינו כדי שיראו זאת הבנים וייחקק הדבר בליבם].

למדנו, שמעשה קטן של ההורים גודל ומעמיק אצל הבנים. וכן כתב **החפץ חיים** (האזינו לב, ה) ש'מעשי אבות סימן לבנים, ועל כן על האב חובה לדקדק במצוות ביתרון הכשר, ולבלי נטות ימין ושמאל אפילו כמלא נימא. כי אם יוותר האב על איזו מצוה קלה, ילמד הבן לוותר על מצוה יותר חמורה. ואם האב יוותר על מצווה חמורה, אזי עלול הבן לסור מדרך התורה לגמרי'.

ב] בגדרי החינוך מצינו שלשה דברים, הלימוד, המעשה הפומבי, והראיָה.

הלימוד, כתב **בספר ראשית חכמה** (פרק גדול בנים): 'כשיקום האב בבוקר לתפילה יוליך בנו עמו לבית הכנסת. וכשיעשה מצוה, יעשנה בעצמו, כגון לקשור הלולב בידו, ויַראֵה לבנו, כדי שיהיו המצוות חביבין עליו, וילמד הבן לעשות כמעשה אביו'.

המעשה הפומבי, כתב **החתם סופר** (דרשות ח"ב רעג, א) בענין כתיבת ספר תורה, 'שהמטריח עצמו לשכור לבלר ולכתוב, ועושה פומבי גדול לדבר, עושה מזכרת לזרע זרעו, שידברו בזה היום שעשה אבינו כך וכך, ויהיה יראת ה' על פניהם'. עוד כתב (דברים כט, כח), שנרמז הדבר בנאמר "וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם", שהעשייה בגלוי משפיעה על בנינו לגדלם לעשות את כל דברי התורה.

הראיה, יסוד החינוך במראה שרואה הבן מעשה אביו. וכתב החתם סופר (דרשות ח"ב שנב, א) שמה שנצטווינו (דברים לא, יב) "הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף", 'אף שאין הדבר נכנס ללבות הטף, מכל מקום נעשה מצות אנשים מלומדה'. ו'הטף יבואו לראות הפלא הזה, איך אבותיהם נכנעים לה' ותורתו, ויגדלו גם הם ביראת ה' (דרשות ח"א יח, ב).

ג) כתב **החתם סופר** בצוואתו לבניו 'אל תרימו ראשכם בגאווה וגודל לב נגד שום אדם כשר ח"ו. דעו כי אנחנו **בני** אברהם, **תלמידי** משה, **עבדי** דוד המלך. **אבינו** אמר 'ואנכי עפר ואפר', **רבינו** אמר 'ונחנו מה', **מלכנו** אמר 'ואנכי תולעת ולא איש'. - הרי ששלשה משפיעים על האדם, האב, הרב, והמלך. הבן מבין דבר מתוך דבר ממעשי אביו. התלמיד לומד תורה מפי רבו. והעבד מתבטל למלכו.

והושוו שלושתם בשני עיקרי האדם, העין והלב. **בעין**, הבן רואה מעשה אביו. בתלמיד נאמר (ישעיהו ל כ) "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ". ובמלך נאמר (שם לג, יז) "מֶלֶךְ בְּיָפְיּוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ". **ובלב**, על הבן נאמר (משלי כז, יא) "חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי". על הרב כתב **המהר"ל** (באר הגולה ז, ג) ש'החכמים המלמדים לעם חכמה נקראים 'לב העם'. ועל המלך כתב **הרמב"ם** (הלכות מלכים פ"ג ה"ו) שליבו הוא לב כל קהל ישראל'.

רוממות ד'הנדגות

בענין מקום ההדלקה

הגאון רבי **יחזקאל שוב** שליט"א

בירור הנהגת מרן **הגרי"ז מבריסק זצוק"ל במקום הדלקת נר חנוכה**

ובו דברים מהגאון הגדול רבי **אלחנן ברלין** זצוק"ל

בתוך השבעה להסתלקותו ויהיו הדברים לעילוי נשמתו

דברים מאאמו"ר שליט"א בביאור הנהגת הגרי"ז

א. בקונטרס שיעורי שערי זבולון לאאמו"ר הגאון הגדול שליט"א בדיני הדלקת נר חנוכה עמוד י' נכתב כדלהלן:

ובדין חצר ידועה שיטת מרן החזו"א דחצירות בזמן חז"ל נועדו לשימוש תשמישין צנועים, וע"כ בזמנינו מי שאינו משתמש בחצירו לדברים הצנועים אין לכך שם חצר גם לגבי הדלקת נר חנוכה, והמדליק שם הרי הוא כמדליק בר"ה ולא יצא, ולפי דבריו היכן שפתח ההבית הפונה לחצר נראה מרה"ר יש להדליק שם, ואם לאו דינו כעליה שאין לה פתח לר"ה וידליק בחלון.

אולם שיטת החזו"א מחודשת היא, והגם שבעיר ב"ב נהגו כדבריו משום שהוא המרא דאתרא, אך בעיה"ק ירושלים ושאר מקומות נהגו מקדמת דנא להדליק בפתח החצר אף באופן שאין משתמשים בה תשמישין צנועים. [ועיי"ש בקונטרס בביאור שיטת החזו"א].

והנה מפורסם כי מרן הגרי"ז זצ"ל היה מדליק בפתח ביתו שהיה נראה לרה"ר למרות שהכניסה לבית היה דרך חצר ומספר מדרגות, אמנם כאשר נשאל כיצד לנהוג, הורה להדליק בפתח החצר. עוד ידוע כי בניו חלוקים באופן ההדלקה, דבנו הג"ר רפאל זצ"ל היה נוהג להדליק בפתח החדר מדרגות הפונה לרה"ר, ואילו שאר בניו נהגו להדליק בפתח הבית או בחלון כמנהג אביהם.

ומקובל לבאר דהגרי"ז סבר דמקום ההדלקה הוא בפתח החצר, אלא שמאחר ודעתו שאין מדליקין אלא בפתח הראוי למזוזה ואילו פתח חצירו לא היה בו צורת הפתח [או ששבר את צורת הפתח מפני שהיה לו ספיקות על הדלקה בפתח החצר] לכך הדליק בפתח ביתו.

אך שמעתי מפי הג"ר אברהם יהושע סאלאוויציק שליט"א ששמע מאביו זצ"ל שגם מתחילה כשעדיין היה בפתח החצר שער ומזוזה, אעפ"כ לא הדליק שם אלא בפתח ביתו [והצוה"פ נפלא לבד במשך השנים]. אכן באמת טעמו של הגרי"ז הוא משום שהיה משמע לו ברמב"ם דס"ל כשיטת רש"י שלעולם מדליקין בפתח הבית, והוא היה הולך לעצמו אחר פסקי הרמב"ם כידוע, [ומצינו במשנ"ב שכך סוברים האו"ז והר"ן], ברם כאשר היה נצרך להורות למעשה לאחרים, לא רצה לזוז מפסק השו"ע.

ובענין הנהגת בניו הובא שם מחכ"א שליט"א שכל הבנים נהגו כדעת אביהם, אולם בנו הג"ר רפאל זצ"ל היה חפץ מאד להדליק בפתח הפונה לרה"ר, ולאחר שהפציר באביו קיבל 'היתר' לנהוג כן.

עכ"ד אאמו"ר שליט"א בקונטרס הנ"ל שנערך ע"י תלמידיו שיחיו לאוי"ט.

דעת תלמידי הג"ר רפאל זצ"ל בבירור דעת הגרי"ז

ב. ודברים אלו הובאו בשמו, סמוך לחנוכה עש"ק פרשת וישב תשפ"ג, ומתלמידיו של הג"ר רפאל זצ"ל פרסמו לאחר מכן המכתב דלהלן [ונעתק עם קצת שינויים]:

אחר הברכה לאכסניא של תורה, באתי להעיר אודות מה שהתפרסם דעת מרן רשכבה"ג מרן הגרי"ז זצ"ל על מקום הדלקת נר חנוכה.

כידוע התגורר בנו חביבו של מרן, הג"ר רפאל הלוי סאלאוויציק זצ"ל, בקומה השניה ברחוב שטראוס 13 כניסה א', וכל ימיו הדליק נר חנוכה בפתח חדר המדרגות, והיה אומר במפורש לכל שואליו, כי עושה כן לאחר ששאל את פי אביו מרן הגרי"ז זצ"ל היכן להדליק, והורה לו בבהירות בזה"ל "צינד אונטן" - תדליק למטה. דהיינו בפתח החדר מדרגות, ויצויין כי מרן הגרי"ז שהה בבית בנו, והכיר היטב את המקום, ואין כל פקפוק בהוראה מפורשת זו.

והנה הובא שהיה כביכול הבדל בין אופן ההדלקה של הג"ר רפאל לשאר אחיו הגאונים מבית לוי נ"ע, שהם הדליקו בפתח הבית הפונה לחצר ונראה מרשות הרבים, והוא לעומתם הדליק כנ"ל.

אך נראה שע"י בירור המציאות יתברר בירור הדברים, כי מקום ביתו של רבי רפאל הוא היחיד מבין בני הגרי"ז שחדר המדרגות אינו חצר, אלא בנין מקורה שהוא עצמו פתוח לרה"ר, בעוד ששאר האחים התגוררו בדירות שהיה בהם חצר ללא תקרה לפני הבית, ולכך הם הדליקו בפתח הבית הפונה לחצר, ונראה מרשות הרבים.

ונמצא שאין כאן שינוי הוראה כלל, כי על פתח של בנין מקורה הפונה לרשות הרבים, היתה דעת מרן הגרי"ז זצ"ל שזהו מקום ההדלקה, ואף צידד שזהו אליבא דלכו"ע, ולא בכה"ג נחלקו רש"י ותוס' לענין פתח הבית או פתח החצר.

ודבר זה בבחינת מילתא דעבידי לאיגלויי, ומראה מקום אני לכל מי שמתאווה לבדוק את הענין לאשורו, ופוק חזי אחר שלא נשתנו המקומות עד עצם היום הזה, וכדלהלן:

בית בנו הגרי"ד ברחוב מנחם 2, בית בנו הגרמ"ד ברחוב עמוס 28, בית בנו הגר"מ ברחוב חזנוביץ 3, ולעומתם מקום דירתו של הג"ר רפאל כנ"ל, כולם פעיה"ק ירושלים תובב"א, וכו'.

והובא בשם וכו' שכביכול הטעם שהדליק הג"ר רפאל זצ"ל בפתח חדר המדרגות, הוא משום ש'הפציר' באביו וקיבל 'היתר' לנהוג כן.

ובאמת כבר נשמע דבר זה בנוסח דומה ומעורפל, עוד בחיי חיותו של הג"ר רפאל זצ"ל, וכשסיפרו לו על כך התבטא, באומרו על דברים אלו שכנראה אינו יודע כלל, מה היה האבא, וכיצד היה היחס שלנו אליו, וגם אין מושג כיצד היה נראה בביתנו, והתבטא "לא היו לי כלל שום רצונות אישיים חוץ מלשמוע דעת האבא, ולמלא אחר הוראותיו בקודש, ותו לא מידי", ע"כ.

[א.ה. ויש להוסיף דגם למהלך זה מרן הגרי"ז הורה כשיטת רש"י, ולכך בניו הגרי"ד והגרמ"ד זצ"ל הדליקו בפתח הבית הפונה לחצר ונראה מרה"ר, אלא שכשהוא בנין מקורה שהוא עצמו פתוח לרה"ר, למהלך זה לכו"ע מדליקין בפתח החדר מדרגות ולא בכה"ג פליגי רש"י ותוס'].

הוראת הגרי"ז להגאון הגדול רבי אלחנן ברלין (שליט"א)

ג. ולאחר שהיו צדדים שונים בביאור הנהגת מרן הגרי"ז זצ"ל, הייתי אצל הגאון הגדול רבי אלחנן ברלין (שליט"א) שכידוע זכה שהורה לו מרן הגרי"ז זצוק"ל במקום הדלקת נר חנוכה בביתו שליט"א, וזה אשר העליתי על הכתב לאחר מכן. [ועבר על הדברים, ואף שינה ותיקן, והדפסת הדברים על דעתי].

כבוד אאמו"ר הגאון הגדול שליט"א בהתאם לרצונכם שנברר אצל הגאון הגדול רבי אלחנן ברלין (שליט"א) שזכה שמרן הגרי"ז זצוקללה"ה הורה לו אישית בהלכתא רבתא דמקום ההדלקה דנר חנוכה, זכיתי ליכנס קמיה דהגאון (שליט"א) ולברר אצלו השמועות ואמרתי אעלה אותם על הכתב, והגאון (שליט"א) עבר על כל הנכתב להלן ואישר את הדברים.

שאלה: אאמו"ר שליט"א רוצה לברר מה אמר מרן הגרי"ז זצ"ל להרב (שליט"א) בהקשר למקום הדלקת נר חנוכה בפתח החצר?

ת. אמר לי להדליק בפתח החדר מדרגות.

והוסיף שאמרתי לו, שהחזו"א ס"ל דחדר מדרגות אינו חצר, ולא קיבל זה, ואמר לי: מהיכי תיתי.

והוסיף הגאון (שליט"א) וביאר, שאלתי את מרן הגרי"ז ב' פעמים, פעם ראשונה כשהייתי עדיין בחור בבית הורי ברח' אשתורי הפרחי, והכיר היטב את המקום שביקר שם כמה פעמים, והורה להדליק בפתח החצר. [ושם אמרתי לו דעת החזו"א ולא קיבל וכנ"ל, אך הוסיף לי, שאף לפי החזו"א הוא נחשב חצר, כיון שיש שם רוב תשמישים].

ואח"כ לאחר נישואי שהייתי גר ברח' פאת השולחן [6], שאלתי עוד פעם את מרן הגרי"ז זצוק"ל מפני שפעם ראשונה הרי אמר לי שזה גם לפי החזו"א, ולכך שאלתי עוד פעם במקום שאינו גם לפי החזו"א, וג"כ הכיר את המקום, והורה לי להדליק בפתח החדר מדרגות.

ש. יש שאלה, שבני מרן הגרי"ז זצוק"ל הדליקו במקומות שונים, [שהגרי"ד והגרמ"ד והגר"מ הדליקו בפתח ביתם, ואילו הגר"ר הדליק בפתח החדר מדרגות] מה יכול להיות הסיבה.

ת. איני יודע.

ש. יש אומרים שאפשר שהסיבה היא משום דהגרי"ז ס"ל דהרמב"ם כשיטת רש"י דמדליקים בפתח הבית.

ת. לי אמר הרב זצ"ל דמדליקים בפתח המדרגות, וכן אמר לר' רפאל זצ"ל.

ש. אחרים אומרים שסיבת החילוק ביניהם שאצל הג"ר רפאל זצ"ל החדר מדרגות מקורה עד צמוד לכביש, ואצל הבנים האחרים לא, אלא היה שטח חצר ללא תקרה לפני הבית עד לכביש.

ת. אצלי לאחר המדרגות, החצר לא היה מקורה, יש שם חצר גדולה. [חצר זייבלד ברחוב אשתורי הפרחי, חצר גדולה] ואעפ"כ אמר להדליק בפתח החצר.

והוסיף הגאון (שליט"א), היום, [ברחוב ישא ברכה] שרואים את פתח הבית מרה"ר אני מדליק שם בפתח הבית, שאם יש פתח הבית שרואים ברה"ר מדליקים שם. [דאם פתח הבית נראה לרה"ר מדליקים בפתח הבית, ואם אינו נראה מדליקים בפתח החצר, לדעת מרן הגרי"ז זצ"ל].

שיטת הגרי"ד זצ"ל היתה כפי שאמר לי, דהא דמדליק בפתח הבית אף שהיה בינו מרפסת וגדר המבדיל בין הבית לרה"ר כיון דהגדר הוא פחות מי' טפחים, זה נחשב פתח הבית הפתוח לרה"ר. [א.ה. ושמעתי שגם הגרמ"ד זצ"ל אמר על הגדר שהפסיק אצלו, שאנשים לפעמים עוברים מעליו].

והוסיף הגאון (שליט"א): **מה שאומרים שמרן הגרי"ז זצ"ל אמר שצריך צוה"פ, לי אמר מפורש שאיני יודע, ושאל את הגרי"ד זצ"ל שהיה שם בחדר הסמוך, אם היה ראיות בנידון זה, וענה הגרי"ד זצ"ל שאין ראיות בזה. וכל השמועות שמרן הגרי"ז זצוק"ל אמר להגר"א (שליט"א) דברים אחרים בענין צורת הפתח או דלת אינם נכונים.**

והוסיף הגאון (שליט"א): **למעשה, מצאנו במהרי"ל מפורש שפתחי שמאי נקרא פתח חצר, ואז אפשר שלא ידעו מזה. ע"כ הדברים ששמעתי.**

[א.ה. כנראה כוונתו לשו"ת מהרי"ל סימן מ' "ולדידך חצר שיש לה ב' פתחים אם פתח האחד פטור מן המזוזה כגון פתח שימאי או אינו רגיל, אטו ידליק בשמאל" עיי"ש עוד באריכות דכל הנידון אם מדליקים בימין או שמאל אך ודאי ס"ל דמדליקים בפתח שימאי].

הדברים העולים מהנ"ל

ד. ולכאורה הדברים העולים מדברי הג"ר אלחנן ברלין (שליט"א) לבאר חילוק מקום ההדלקות ע"פ מרן הגרי"ז זצ"ל, הוא ששיטתו דהגרי"ז לכתחילה להדליק בפתח הבית שנראה לרה"ר [או משום דס"ל להדליק לכתחילה כשיטת רש"י דמדליקים בפתח הבית, ומשמע ליה ברמב"ם כשיטת רש"י, או דס"ל דאף להתוס' אם פתח הבית נראה לרה"ר אפשר להדליק ג"כ בפתח הבית, וכל מש"כ התוס' להדליק בפתח החצר הוא כשאין ניכר ברה"ר], אך כשאין ניכר פתח הבית עצמו לרה"ר לא ידליק בחלון וכדו', אלא בפתח החצר, דפתח החצר עדיפא מחלון.

ולכך הגרי"ד זצ"ל והגרמ"ד זצ"ל שגרו בקומה ראשונה הדליקו בפתח הבית הנראה לרה"ר, [וכן מרן הגרי"ז זצ"ל עצמו], משא"כ בנו הגר"ר זצ"ל ו(להבלח"ט) הגר"א ברלין (שליט"א) שגרו בקומה שניה באופן שאין פתח הבית נראה לרה"ר וא"כ צריכים להדליק בפתח החדר מדרגות.

והגר"מ זצ"ל בדירתו לא זכינו בה להוראת מרן הגרי"ז זצ"ל [שחתונתו היתה בחודש אדר תשי"ט, וביקר שם מרן הגרי"ז זצוק"ל והורה לו שם בעניני מזוזה בדירה זו, אך לא ידוע שהורה לגבי מקום הדלקת נר חנוכה, שנלב"ע בעיוה"כ תש"כ], ואפשר דסבר הגר"מ זצ"ל לגבי מקום ההדלקה, דלא ראו כ"כ מפתח החדר מדרגות שלו את הרה"ר, שהרי המציאות הוא שם בדירתו שפתח החדר מדרגות בדירתו הוא נמוך ובריחוק קצת מרשות הרבים, או אפשר משום סיבה אחרת.

רוממות דחסדים

עמוד החסד (ועד ל')

הגאון רבי **מרדכי יפה** שליט"א

ואלו דברים שאין להם שיעור

רבינו ראש הישיבה זצ"ל סיפר שזכה להיכנס לבקר בחול המועד את **הגאון הצדיק רבי שמואל הומינר זצ"ל בעל 'עבד המלך'** [שנהגו לכנותו 'החפץ חיים של ירושלים']. הוא היה אז חולה ומיוסר, ואמר על עצמו שיש לו במועד זה שתי מצוות של שמחה, - שמחת המועד ושמחת הייסורים. ראש הישיבה שאל אותו איך לנהוג עם מר נפש שבא אליו מפעם לפעם לשפוך את נפשו ומספר לו על ייסוריו, ובתוך ריבוי הדברים פעמים הוא גם מספר לשון הרע? והשיב לו הרב הומינר שיש הבדלים בנוסחאות שכתב על כך החפץ חיים, וכשיש צורך בכך הוא עצמו מקל בזה לפעמים.

באו לספר לרבינו ראש הישיבה שאחד התלמידים שלמד אצלו לפני שנים רבות בישיבת 'אמשינוב', חולה ומאושפז בבית החולים הדסה. רבינו נסע לבית חולים 'הדסה עין כרם'. ניגשתי למודיעין לברר היכן הוא מאושפז, והשיבו שאין כאן חולה בשם זה, הם חיפשו שוב והתברר שהוא לא מאושפז בעין כרם אלא בהר הצופים. רבינו לא הניח מהמצוה שבאה לידו, ולא דחה לפעם אחרת, וביקש ליסוע להדסה הר הצופים, [התפעלתי שלא שמעתי ממנו כל תרעומת על אלו שהטריחו אותו בחינם], נסענו להר הצופים, בקבלה אמרו לנו שהמערכת החיסונית של החולה נמוכה מאוד, והוא מאושפז במחלקה בבידוד חמור, ולא ידעו האם יתנו להיכנס לבקר אותו. הסברתי לצוות שם שהחולה ישמח במיוחד מהביקור של ראש הישיבה, והם הסכימו. הכינו אותנו להיכנס לחדרו, היו צריכים להוריד חליפות וכובעים ונעלים... וללבוש 'בגדים שונים ומשונים', ואכן הוא שמח מאוד.

בביקור, אחד הדברים שהוא סיפר לראש הישיבה שהוא קיבל חיזוק ממה ששמע **שהגאון רבי אברהם חיים פינקוס זצ"ל** ביקש חיזוק מבנו **הגאון רבי שמשון זצ"ל** על כך שבימי הזקנה הריכוז שלו נחלש, והוא מתקשה להתפלל וללמוד כמו שצריך, הוא מרגיש שהגיע לימים שאין בהם חפץ. אמר לו בנו הגאון רבי שמשון, שיש בימים הללו הזדמנות מיוחדת, עד עכשיו חיית בגלל שהקדוש ברוך הוא רצה שתחיה, וגם אתה רצית בחיים הללו, עכשיו יש לך הזדמנות מיוחדת לחיות בשמחה חיים שרק הקב"ה רוצה בהם. [סיפרו בני משפחתו שאביהם התקשר אליהם לספר להם שהוא זכה לביקור של ראש הישיבה, הם הסתפקו האם כיוון שהוא מקבל תרופות חזקות, הדמיון שלו התבלבל קצת עם המציאות].

לפני למעלה מארבעים שנה נפצע האברך המופלג, המוכתר בכל מעלה ומידה טובה, **הגאון הצדיק רבי מנחם ולס זצ"ל**, [**מרן בעל ה"קהילות יעקב" זיע"א** התבטא, שחלק מקיום העולם הוא בזכות קבלת הייסורים של רבי מנחם] אחיין של רבנו ראש הישיבה, הוא זצ"ל ורעיתו הרבנית תחי' היו קשורים מאוד עם ראש הישיבה והרבנית ע"ה. הפגיעה היתה קשה והוא אושפז לשיקום במשך כארבע שנים בבית חולים הדסה הר הצופים, רבינו ראש הישיבה התמסר בכל כוחו למצות ביקור חולים זו. הוא קיבל על עצמו תורנות לימי שישי, ללוות את רבי מנחם לטיפול פיזיותרפי, הוא שהה לצידו בזמן הטיפול המייגע, עודד תמך סייע והמריץ, עם כל המורכבות והניסיונות הכלולים בכך. כך בכל יום שישי... במשך כארבע שנים.... כשסיפרתי זאת לאחיו יבלחט"א **מורנו הגאון הגדול רבי עזריאל שליט"א** הוא השתומם מגדלותו ואמר; אפשר לומר ולכתוב עליו 'רב הדומה למלאך ה' צבקות'... הוא נשא את הבית הגדול שלהם על ליבו. באחד מימי השישי של ימות החורף, לוויתי אותו לבקר בכמה בתים, זמן כניסת השבת כבר התקרב, והוא שאל האם נספיק להיכנס לברך את משפחת וולס בברכת שבת שלום, והוסיף ואמר, בית זה הוא הגבוה מכולם, בעולם הבא הוא יאיר באותיות של זהב לנצח נצחים. [רבינו דיבר עם רבי מנחם על דברי הגמרא בב"ב שרבא סובר שאיוב לא חטא בשפתיו אבל בליבו הוא חטא. ורבי מנחם אמר על עצמו שגם בליבו הוא לא חטא, יצא רבנו מחדרו והרים את ידיו ואמר, 'לית דין בר נש'...], שנים רבות הוא ביקר בביתם בכל יום שלישי, ובכל ימי ראש חודש, גם כשהיו שני ימי ר"ח... במשך שנים רבות הוא הגיע כמעט מידי יום בחג החנוכה, ופעמים הביא תלמידים נוספים כדי להוסיף בשמחה.

רבינו ביקש שאקח אותו להשתתף בחתונת בתו של אחד האברכים, שאלתי אותו מאיפה הקשר עם בעל השמחה, והשיב שאין לו הרבה קשר איתו, אולם הוא מעוניין להשתתף בשמחתו, מפני החסד המיוחד שהוא רגיל לעשות עם משפחת וולס, הוא בא לבקר שם וללמוד עם רבי מנחם בזמנים שאף אחד לא מעלה על דעתו לבוא לשם, כמו בליל בדיקת חמץ וכדו'. הוא בגדר, שנמצא תמיד כשצריך אותו, ואינו נמצא כשלא צריך אותו.

ספרה הרבנית החשובה מרת וולס תחי', כי באחד הפעמים **שמרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** ביקר בביתנו, הוא הגיע בזמן שלרבי מנחם היה התקף שיעולים חזק כתוצאה מדלקת ריאות קשה מלווה בחום. הגשתי את העזרה המתבקשת כדי להקל על הקושי. תוך דקות ספורות התמלאו שקיות האשפה בניירות רבות שהשתמשתי בהם. רבי שלמה זלמן נשא עיניו למעלה ואמר [כמעט בזו הלשון] ניירות אלו שהשליכו אותם לשקיות הן ניירות מאוסים, הם הולכים להיזרק לאשפה. אבל, באמת הם ניירות ערך אמיתיים, אין מי שיכול לשער את ערכם. שם בשמיים ערכם לאין ערוך... בעולם הזה אין ביכולתה של הבורסה הגדולה בעולם לשלם על ערך נייר כזה, הוא הוסיף ואמר; כשאתם תהיו שם למעלה למעלה, [והרים את שתי ידיו לגובה מעל ראשו, ואמר, גבוה גבוה...] תזכרו אותי, את שלמה, שהייתי כאן בשעת מעשה...

לימוד המוסר מציל את האדם

אאמו"ר זצ"ל סיפר על אחד שקיבל על עצמו ללמוד מוסר, והקב"ה ריפאו. **והמשגיח הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל**, ביאר זאת, שכמו שלימדנו חז"ל ששינוי השם מועיל להציל את החולה, כיוון שעליו לא נגזרה הגזירה, יותר מכך מי שקיבל על עצמו ללמוד מוסר, עליו לא הייתה הגזרה משום שהדרך היא שנהיה לאדם אחר.

אברך ניגש אל אאמו"ר זצ"ל לשאול עבור חברו שכבר שנים רבות לא נפקד בזש"ק, האם נכונה השמועה **שהמשגיח הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל** הציע שסגולה להיפקד בזש"ק - לגור בכפר חסידים (רכסים). השיב לו; אמנם שמעתי שאומרים כך, אך אני לא שמעתי זאת מרבי אלי' ואינני יודע את אמיתות הדברים. והוסיף ואמר, אם חברך מחפש סגולה, תאמר לו שיקפיד ללמוד כל יום פרק שלישי במסילת ישרים. וביאר כי פרק שלישי עוסק בעיקר בחשבון הנפש, ומי שלומד פרק זה, יכול להשתנות כולו למוטב. וגם אם נגזר עליו שלא יהיו לו ילדים, הרי כיון שהשתנה לאדם אחר, לא עליו נגזרה הגזרה. וכן היו פעמים שיעץ עיצה זו לחולים שזקוקים לישועה.

כדאי לדעת שלימוד המוסר פעמים רבות מציל את האדם מייסורים וממחלות, וזאת משום שיש פעמים שהקב"ה מביא ייסורים לאדם כדי שיתעורר לשוב אליו, ואולם כאשר האדם לומד מוסר - הקב"ה ממתין לו שישוב בתשובה ע"י לימוד המוסר.

לשמוע ולשמח לבבות שבורים

רבינו ראש הישיבה זצ"ל ביקש ללכת לבקר את **הגאון הגדול רבי נטע פריינד זצ"ל** מפארי חכמי ירושלים של מעלה. הוא סבל מכאבי גב חזקים מאוד, ושהה אצל בתו. הוא קיבל את פני ראש הישיבה בשמחה מרובה וביקש אותו שיתפלל עליו, רבינו שאל אותו לשמו, והוא סיפר שבבחרותו ביקר אצל **מרן החזו"א** ובמשך השיחה הוא שאל אותו את שמו, ענה לו רבי נטע; נטע נתן דב בן שרה. אמר לו החזו"א בברירות, לא קוראים לך נטע. הוא התפלא מאוד וכשחזר לירושלים שאל את אביו על כך, ואמר לו שאכן לא קראו לו בברית נטע, ובמשך הזמן כינוהו נטע, והכינוי נדבק לשמו... אכן רוח ה' דיבר בו, והדברים מבהילים...

עוד סיפר רבי נטע שנסע עם חבר אל החזו"א לדבר איתו בלימוד, ובתוך כדי הדברים אמר להם החזו"א, - יהודי דופק בדלת, וביקש שיגשו בבקשה לפתוח לו את הדלת. אמרו לו שניהם, לא שמענו דפיקות, אמר להם החזו"א שהוא שומע דפיקות ושיגשו לפתוח. הם נגשו וראו יהודי מחכה אחרי הדלת, ולפליאתם הם שאלו אותו האם דפק, וענה שלא דפק. חזרו לחזו"א והביעו את תמיהתם, איך הוא שמע שיש שם מישהו בדלת? ענה החזו"א שמעתי את הדפיקות של לב יהודי שבור... התרגש רבינו ואמר, מדובר פה על מלאך.

רבינו ראש הישיבה סיפר ששמע מפי יהודי זקן, **שהחפץ חיים** לעת זקנותו ממש, ביקש לנסוע לווילנה לתקן תיקון ציבורי חשוב הנצרך שם. בני משפחתו חששו לבריאותו הרופפת וחולשתו המרובה, וניסו להניאו מהנסיעה בכל כוחם, אולם הוא התעקש ומשמשיו היו צריכים 'לסחוב' אותו לווילנה. כשחזר הח"ח אמר שנראה לו שלא פעל כלום למען המטרה שלשמה נסע לווילנה, אולם היה שם יהודי שבור ששפך בפניו את ליבו, והחפץ חיים עודדו, ואמר, בשביל לרפא לב שבור של יהודי הנסיעה היתה כדאית.

דרכו של רבינו ראש הישיבה הייתה באופן שלנגד עיניו עמדה הנהגתם של רבותינו זיע"א, כיצד להשקיע מחשבה וכוחות לעודד ולשמח שבורי לב, והוא חשב מחשבות רבות ללכת בדרכו של המקום ברוך הוא בשלמות, כיצד לשמח כל אחד כנצרך לו. הוא אמר שיש חולים או אנשים קשי יום שאת הקשר עימם והדאגה להם הוא קיבל ירושה מאביו זצ"ל, ויש שהוא ירש מאשתו הרבנית ע"ה.

הוא ביקש ללכת לבקר אלמנה מבוגרת ששלחה להודיע לו שהיא עברה ניתוח, וחזרה מבית החולים לביתה. ליוויתי אותו לביתה בבתי מונקאטש, היא האריכה הרבה בדברים, ובתיאור מה היה לפני הניתוח ואחרי הניתוח, ומה הרופאים והאחיות אמרו... ראש הישיבה הקשיב, ומפעם לפעם שאל והתעניין בדברים. דבריה התארכו, והיו דברים שחזרו על עצמם כמה פעמים. רבינו שמע בסבלנות מרובה ולא ראו עליו חוסר סבלנות מהביקור המתמשך יתר על המידה. אני ידעתי שהוא מעוניין להשתתף בהלוויה של אחד מתושבי 'שערי חסד' שאמורה לצאת בזמן הקרוב, ולכן הצצתי בשעון לראות האם הזמן לא מאוחר מידי, והיא ראתה זאת ואמרה לראש הישיבה, הוא ממהר... כשיצאנו ראש הישיבה אמר לי [העיר לי]; כל כך השתדלתי שהיא לא תרגיש שאני ממהר...

הוא סיפר שהתלוה אל אחד הגדולים שהלך לבקר אשה מבוגרת וישב אצלה ושמע את דבריה, לאחר זמן הוא אמר לה שהוא ממהר להגיע לאסיפה בעניין חשוב, והיא אמרה לו, אה, אתה ממהר... רבינו הרגיש שמילים אלו גרמו להפסיד הרבה מערך הביקור שערך אצלה. והוסיף שבאמת זה ניסיון קשה מאוד, ובמיוחד בסוף הביקור שמתחילים לחזור על הדברים, ופעמים שצריכים כוחות מרובים שלא להתפוצץ... ומאז רבינו היה זהיר כשבא לבקר אנשים שצריכים עידוד או בעלי יסורים, או כשהיו באים לביתו, לא להראות שהוא ממהר. ואמר שכך גם לימדונו חז"ל שהמתפלל ולא נפרד מהתפילה כראוי, נח לו שלא התפלל.

רוממות דהלכה

נושא בפרשה

המשך מעמוד 2

וכתב **בספר תפארת שמואל** (עמוד קסה) על **רבינו מרן ראש הישיבה ה"דרכי שמואל" זצ"ל** מעשה שסיפר מה ששמע **ממרן הגאון מטשעבין זצוק"ל**, שהיה מספר את המעשה הזה בדחילו ורחימו: עובדא הוה בהגאון רבי שלמה קלוגר ז"ל המגיד דבראד, שנפגש עם הגאון בעל האשל אברהם מבוטשטאש ז"ל, ונתן לו מהרש"ק שלום ולא השיב לו, ושאלו ר"ש קלוגר מה ראה על ככה, וענה לו הבוטשאטשר מפני שפרסם בספרו שהוציא לאור תשובה להלכה, עפ"י הדרשה ד'בכל מאדך' אם לך יש אדם שממונו חביב עליו כגופו. ואף שפסק הרמ"א שחייב להוציא כל נכסיו שלא לעבור על לא תעשה, מ"מ מי שממונו חביב עליו יותר מגופו אי"צ להוציא כל נכסיו כדי לא לעבור על ל"ת, כשם שאין חייב למסור נפשו על זה, דאם אפי' כה"ג חייב להוציא כל ממונו א"כ מה צריך ריבוי דבכל מאדך לג' עבירות. ואמר לו ר"ש קלוגר אמנם זהו חידוש, אבל האם בשביל אין זה אתם משיבים שלום.

וענה לו האשל אברהם, דגמ' ערוכה היא בכתובות (יח, ב) עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו מחמת ממון, אינם נאמנים, מ"ט דאין אדם מע"ה. ולדבריכם אמאי אינם נאמנים, הא יש לחוש שמא ממונם חביב מגופן ומותר להם לעבור על עדות שקר ואינם רשעים, ע"כ המעשה.

ואמר רבינו ה"דרכי שמואל", שבלימוד הישיבה חשב ליישב הקושיא, דיש כאן מאי חזית שאין הם יכולים לפטור עצמם בטענת ממון, דשמא גם מי שמעידים עליו ממונו חביב מגופו. וכמדומה שאמר עוד, דבעלמא לא שכיח אדם שהממון חביב עליו יותר מגופו, ועדיף לו הממון על חייו, ולדעת הרמב"ם דמיירי כשנותנים להם ממון כדי להעיד בהא ודאי לא שייך סברת הגרש"ק. ובדומה לפסק זה כתב הגר"ש קלוגר ז"ל **בחכמת שלמה** (חו"מ תכו) לענין זקן ואינו לפי כבודו, דפטור מלהציל מי שטובע בנהר, וראיה מסנהדרין (עד, א) דיליף לה מפרשת אבידה. ולכאו' קשה הא הצלת נפשות דוחה את כל התורה, וכ"ש כבוד הבריות, ופשיטא דכאן לכו"ע אומרים דון מינה ואוקי באתרה".

ובספר מנחת אש על הספרי (עמ' שצא) ציין ע"ד רבינו ז"ל: באמת הגרש"ק בשו"ת שנות חיים, שהוא הוספות לחיבורו ספר החיים, ובעיקר תשובות על השגות שהשיגו ע"ד, לא העיר כלל מהשגת הא"א על דבריו מהך דכתובות, עכ"ד. אכן יעוין בשו"ת שנות חיים למהרש"ק (סימן קלו) דכתב ליישב ההשגות ע"ד בדין זה, וכתב כדברי רבינו ז"ל הנ"ל. ועוד כתב שם: 'והנה מש"כ שדבר זה אין לפרסם בפני עם הארץ, לא כוונו יפה, דדבר הנאמר בספר אין זה פרסום, ומה דאמרינן אין מפרסמין הדבר בפני עם הארץ, היינו לדורשו בפה ברבים'.

אפשרות להנצחה \ ברכה על גבי הגליון באחת מן האפשרויות הבאות:
בעמודת הממוחשבות של "נדרים פלוס" לפי החיפוש: קופות נוספות \ "רוממות" - גליון שבועי לבני התורה

או בטלפון "קו רוממות": 0722-588477 (+972-722-588-477)
כמו כן ניתן מענה אנושי בכל ענייני הגליון בטלפון הנ"ל
שלוחה 3 או במייל המערכת: b264464@gmail.com

בכל ענייני הגליון בארה"ב- ניתן לפנות להרב דוד יהודה פיירסטון שליט"א במס': 845-3007324.

מצציעי 2055677018 9@gmail.com